

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

філологічний факультет

(назва інституту/факультету)

Кафедра журналістики

(назва кафедри)

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Історія журналістики

(вказіть назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

вибіркова

(вказати: обов'язкова)

Освітньо-професійна програма «Журналістика та кросмедійність»

Спеціальність 061 Журналістика

Галузь знань 06 Журналістика

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

філологічний факультет

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

Розробник: к.н.с.к., асист. Попович Ю. О.

Профайл викладача (-ів) <https://www.journalistic.space/julia-popovych/>

Контактний тел. 58-47-02

E-mail: y.popovych@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=638>

Консультації

Очні консультації: щотижня

Онлайн-консультації: Google Meet

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Курс призначений для вивчення та аналізу основних історичних фактів світової та української журналістики.

2. Мета навчальної дисципліни: Формування в студентів уявлення про історичні закономірності розвитку зарубіжної, української журналістики та національних систем ЗМІ, вивчення найважливіших історичних етапів її розвитку; з'ясування традицій світової та української журналістики, головних чинників її розвитку.

Курс „Історія журналістики” вивчається два семестри. У п'ятому семестрі передбачено виконання таких завдань: ознайомити студентів з процесом виникнення та розвитку журналістики як світового суспільного інституту (у зв'язку з економікою, політикою та іншими суспільними явищами); розкрити закономірності розвитку світової преси; виявити значення преси в культурному доробку людства; визначити роль журналістики в ідейно-політичній та літературній боротьбі різних епох; вказати на досягнення журналістики в системі освіти, у соціально-політичному та культурному житті суспільства; висвітлити напрямки найважливіших періодичних видань XVII – XX століть; збагатити студентів знанням фактів історії преси; підвищити професійний рівень майбутніх журналістів. Завершується семестр заліком.

У шостому семестрі – ознайомити студентів з передумовами виникнення та джерелами української журналістики, з її періодизацією та методологічними проблемами; розглянути періодичні видання початкового етапу виникнення журналістики, зокрема, альманахові видання; з'ясувати типологію та роль в розвитку історії преси західноукраїнської журналістики; охарактеризувати москвофільську, народовську журналістику та радикальну преса; простежити розвиток української еміграційної журналістики; окреслити становище української преси в Росії XIX – поч. XX ст.; висвітлити історію розвитку українських пресових органів в період Першої та Другої світових воєн, а також у повоєнний час; з'ясувати типологію видань 1980-1990-х років. Завершується семестр іспитом.

У процесі вивчення курсу передбачена самостійна робота студентів над темами, що дає можливість поглибленого вивчення окремих питань.

Переваги, які надає вивчення дисципліни: вміння оцінювати, аналізувати свій чи чужий інформаційний продукт; виконувати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел; здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях, наприклад, написання журналістського матеріалу із застосуванням історичних знань.

3. Пререквізити.

Актуальні питання історії та культури України

Вступ до спеціальності

4. Результати навчання

ЗК1. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ФК2. Здатність використовувати знання й уміння у галузі журналістики та соціальних комунікацій для освоєння фундаментальних розділів загальної теорії комунікацій.

ФК4. Здатність використовувати вітчизняний і світовий досвід у галузі соціальних комунікацій.

ФК12. Здатність використовувати знання з історії та теорії видавничої справи при створенні видавничого продукту.

PH14. Використовувати знання з історії та теорії видавничої справи, журналістики при створенні видавничого продукту.

PH8. Застосовувати знання про принципи роботи світових, національних та регіональних медіасистем у професійній діяльності.

знати:

- головні віхи розвитку пражурналістики: усна публіцистика, історичні твори, прообрази газет у стародавньому Римі, риторика проповідей, роль Гуттенберга у розвитку друкарської справи;
- причини появи перших періодичних видань: взаємодія техніки, культури, економіки, політики;
- особливості становлення та розвитку журналістики у Франції, Англії, Німеччині, США, Росії;
- особливості світової журналістики XVII – XX століть;
- особливості журналістської технології XIX – XX століття: тиражі, ілюстрація в газеті, фотографія в газеті і журналі, ілюстровані видання;
- особливості розвитку щоденної преси XIX століття: столична та провінційна преса, ранкові та вечірні газети, галузева та спеціалізована преса;
- конститутивні ознаки елітарної та масової преси XIX – XX ст.;
- особливості комерційної преси XIX–XX ст.;
- особливості взаємодії преси і політичних партій у XIX ст.;
- головні засади використання газетою реклами у XIX – XX ст.;
- особливості розвитку журнальної справи у XIX ст.: товсті журнали, сатиричні журнали, наукові журнали. Реклама в журналі;
- типологію інформаційних агентств XIX – XX ст.;
- періоди розвитку української журналістики;
- типологію перших українських періодичних видань;
- основні риси альманахових видань;
- тематичні та структурні особливості видань;
- редакторів та автуру друкованих органів;
- найвідоміші видання кожного періоду.

вміти:

- застосовувати історичні знання для створення сучасного журналістського тексту;
- використовувати при створенні сучасного інформаційного продукту прийоми поетики, вироблені світовою журналістикою впродовж своєї історії;
- аналізувати історико-журналістські явища;
- аналізувати структурні та тематичні ознаки періодики;
- використовувати аналіз історико-журналістських явищ з метою поліпшення власної практичної діяльності;
- мати початкові навички наукового підходу до історії журналістики;
- виокремлювати проблемно-тематичний спектр видання;
- синтезувати найважливіші ознаки проаналізованих видань
- визначати роль діаспорних видань в процесі інтеграції та консолідації української громади;
- з'ясувати вплив періодичного органу на формування громадської думки.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни «Історія журналістики»												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	III	V VI	6	180	2 2	36	27			113	4	залік екзамен
Заочна	III	V VI	6	180	2 2	9	7			160	4	залік екзамен

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

V семестр

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі						
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Початки журналістики. Європейська журналістика XVII – XIX ст.													
Тема 1. Початки журналістики		2	2					1						
Тема 2 . Виникнення книгодрукування. Життя та діяльність Йоганна Гутенберга		2	2					1						
Тема 3. Перші друкарні в Європі. Темпи поширення книгодрукування.		4	2		2			1	2					
Тема 4. Німецька журналістика. Преса Франції.		4	2					1						
Тема 5. Англійська журналістика в XV- XIX ст. Становлення журналістики в інших європейських країнах		4	4					1	2					
Тема 6. Становлення журналістики в Росії		2	2									2		

Разом за ЗМ1		18	14		2			5	4		2	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Становлення журналістики в США, країнах Азії, Африки, Латинської Америки в XVII – XIX ст. Розвиток зарубіжної журналістики в XX ст.											
Тема 7. Зародження журналістики в країнах Азії, Африки та Латинської Америки		2	2						1			
Тема 8. Американська журналістика XVII – XIX ст.		4	3					1				
Тема 9. Журналістика США XX ст.		2	2					1			2	
Тема 10. Розвиток журналістики в різних країнах світу в XX ст.		4	2		2				2			
Тема 11. Становлення і розвиток радіомовлення.		2	2					1				
Тема 12. Історія розвитку телебачення.		4	2					1				
Разом за ЗМ 2		18	13		2			4	3		2	
Усього годин		36	27		4			9	7		4	

VI семестр

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Передумови розвитку та окреслення першого та другого періоду історії української журналістики. Політична диференціація ЗМІ											
Тема 1. Передумови виникнення та джерела української журналістики. Виникнення журналістики в Україні.		2	2					1				
Тема 2. Східноукраїнська та		2	2					1				

західноукраїнська альманахова журналістика XIX ст.												
Тема 3. Початки журналістики в Києві. Українська журналістика в Росії в добу «великих реформ»		4	2						1			
Тема 4. Розвиток української журналістики в Австрії		2	2						1			
Тема 5. Москвофільська журналістика		2	2					2				
Тема 6. Народовська журналістика		2	2					1				
Тема 7. Радикальна журналістика		2	2					1				
Тема 8. Еміграційна журналістика		2	2						1			
Разом за ЗМ1		18	14					6	3			
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Розвиток української преси під час третього та четвертого періодів функціонування журналістики											
Тема 9. Роль «Літературно-наукового вісника». «Записки Наукового товариства ім. Шевченка»		2	2						1			
Тема 10. Наслідки революції 1905 р.		2	2						1			
Тема 11. Перша світова війна і українська преса		2	2					1				
Тема 12. Історичні умови та розвиток преси в період першої української державності (1917-1920 рр.)		4	2						2			
Тема 13. Роки 1920-1939 у розвитку української преси		4	2						1			
Тема 14. Українська преса у Другій світовій війні та в післявоєнний період.		2	2					1				

Тема 15. Українська преса у 1980-1990 рр.		2	1									
Разом за ЗМ 2		18	13					3	4			
Усього годин		36	27					9	7			

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

№	Назва теми
V семестр	
1	Ораторське мистецтво античних Греції та Риму. - Становлення грецького ораторського мистецтва. - Особливості римського ораторського мистецтва. - Оратори античного світу.
2	Американська журналістика XVII-XIX ст. Журналістика періоду Громадянської війни.
3	Розвиток аудіовізуальних та новітніх ЗМІ. Радіожурналістика. Телебачення. Інтернет та інші новітні ЗМІ.
4	Тенденції розвитку світової журналістики другої половини XX ст.
5	ЗМІ східноєвропейських країн в період реформ (1990-і рр. – поч. XXI ст.)
VI семестр	
1	Створення макету альманахового видання. Розробка концепції видання. Назва, рубрикація матеріалу, детальний план.
2	Створення науково-популярного періодичного видання Архітектонічні особливості. Проблемно-тематичний підбір матеріалів
3	Проаналізувати літературні відділи журналів „Дзвін” і „Молот”. Жанрове розмаїття. Авторський склад. Перекладні праці
4	Публіцистичний метод М. Драгоманова
5	І. Михайлин як дослідник історії української журналістики

* ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни за рішенням кафедри (викладача).

6. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю, методи навчання

МН1 – словесні методи (лекція, співбесіда, консультація, дискусія тощо).

МН2 – практичні заняття. МН3 – робота з матеріалами медіа.

МН5 – екскурсії у ЗМІ.

МН6 – наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали тощо).

МН9 – самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни.

Методи оцінювання

МО2 – тести, опитування, контрольні, самостійні роботи за індивідуальними завданнями.

МО4 – звіти, реферати, статті.

МО6 – презентації результатів виконання завдань.

5-й семестр – МО8 – залік.

6-й семестр – МО8 – іспит

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

**Розподіл балів, які отримують студенти
Для прикладу (залік)**

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)										Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					40	100
T1	T2	T3-4	T5	T6	T7	T8	T9-10	T11	T12		
5	5	10	5	5	5	5	10	5	5		

Для прикладу (екзамен)

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)															Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1								Змістовий модуль 2							40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15		
2	4	4	5	5	4	4	2	5	5	5	5	4	3	3		

5. Рекомендована література -основна

1. Аверинцев С. Н. Поэтика ренневиантской литературы. – М., 1977. – 320 с.
2. Акопов А. И. Отечественные специальные журналы. 1765-1917. – Ростов-на-Дону, 1986.
3. Актуальные проблемы журналистики Азии, Африки и Латинской Америки. – М., 1989.
4. Бережной А. Ф. История отечественной журналистики (конец XIX - начало XX вв.). Материалы и документы. – СПб, 1997.
5. Берков П. Н. История русской журналистики XVIII века. – М.–Л, 1952.
6. Бернштейн М. Д. Діяльність Івана Франка-критика у журналі "Друг" //Слово про Великого Каменяра. – К.. 1956. – Т. 2. – С. 144 – 214.
7. Беспалова А. Г., Корнилов Е. А., Короченский А. П., Лучинский Ю. В., Станько А. И. История мировой журналистики. – М., 2003.
8. Беспалова А. Г., Корнилов Е. А., Короченский А. П., Лучинский Ю. В., Ворошилов В. В. История журналистики зарубежных стран. – СПб., 2000.
9. Биск И. Я. Пресса Веймарской Германии (1919-1933 гг.). – Иваново: Изд-во Ивановск. ун-та, 1995. – 232 с.
10. Білецький О. І. "Русалка Днестровая" // Русалка Дністрова (Фотокопія видання 1837 р.). – К., 1972. – С. 3 - 31.
11. Благий В. Б. Українська студентська преса Галичини (60-ті рр. XIX ст. – 1914 р.): Історико-бібліографічний огляд. // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. – Львів, 1998. – Вип. 5. – С. 421 – 453.
12. Борзенко О. І. "Харьковский Демокрит" як феномен українського просвітництва // Українська періодика: історія та сучасність: Матеріали ювілейної наукової конференції, присвяченої 70-річчю багатотиражної газети "Харківський університет". - Х., 1998. - С. 55 - 58.
13. Буассье Гастон Газеты Древнего Рима // Картины древнеримской жизни. Очерки

- общественных настроений времен римских цезарей. – СПб., 1896.
14. Бунаков Ю. В. Книгопечатание и книгоиздательское дело в Китае // Китай. – М., Л., 1940.
 15. Вавилов А. А. Средства массовой информации Саудовской Аравии: традиции и современность // Вестник Моск. ун-та. Сер. 10.: Журналистика. – 1999. – №6. – С. 81-93.
 16. Від кременя до кремнію. Історія засобів масової інформації. – Львів, 1987.
 17. Владимиров Л. И. Всеобщая история книги: Древний мир, Средневековье, Возрождение. – М., 1988. – 320 с.
 18. Вороненков Г. Ф. Путь, длиною в пять столетий: от рукописного листка до информационного общества. – М., 1999.
 19. Вороненкова Г. Ф. Бисмарк и печать // Вестник МГУ. Сер.10. Журналистика. – 1998. - №3. – С.79-92.
 20. Вороненкова Г. Ф. Путь длиной в пять столетий: от рукописного листка до информационного общества. Национальное своеобразие средств массовой информации Германии (исторические предпосылки, особенности становления и эволюция, типологические характеристики, структура, состояние на рубеже тысячелетий). – М.: Языки русской культуры, 1999. – 640 с.
 21. Вороненкова Г. Ф. Этапы зарождения периодической печати в Германии и ее становление (до конца XVIII века) // Вестник МГУ. – Сер.10. «Журналистика». – 1998. – №1. – С.73-92.
 22. Вороненково Г. Ф. Путь, длиною в пять столетий: от рукописного листка до информационного общества. – М., 1999.
 23. Ворошилов В. В. История журналистики зарубежных стран. – СПб., 2000.
 24. Ворошолов В. В. Журналистика: Учебник. – СПб.: Изд-во Михайлова В. А., 1999. -304 с.
 25. Гаспаров М. Л. Цицерон и античная риторика // Цицерон Марк Туллий. Три трактата об ораторском искусстве. – М., 1994.
 26. Грабельников А. А. Массовые информационные процессы: от первобытного до современного гражданского общества // Журналистика. История и современность.– М., 1993. – С. 6-19.
 27. Грабельников А. А. Массовые информационные процессы: от первобытного до современного гражданского общества // Журналистика. История и современность.– М., 1993. – С. 6-19.
 28. Гуревич А. Я. «Хронотоп» народного христианства: exempla // А. Я. Гуревич Средневековый мир: культура безмолвствующего большинства. – М., 1990. – 395 с.
 29. Гуревич А. Я. Категории средневековой культуры. – М., 1972. – 318 с.
 30. Гуревич А. Я. Народная культура раннего средневековья в зеркале «покаянных книг»// Средние века. Сборник АН СССР. – М., 1973. – С. 28-54.
 31. Гуревич А. Я. Устная и письменная культура средневековья: два «крестьянских видения» конца XII – начала XIII века //А. Я. Гуревич. Средневековый мир: культура безмолвствующего большинства. – М., 1990. – С. 161-178.
 32. Дей О. І. Українська революційно-демократична журналістика: Проблема виникнення і становлення. – К.: Вид-во АН УРСР. 1959. – 492 с.
 33. Дмитрук В.Г. Нарис з історії української журналістики XIX ст. – Львів: Вища шк., 1969. – 154 с.
 34. Дорошенко І. І. До історії видання журналу "Світ" (1881 - 1882 рр.) // Наукові записки Львівського державного університету. – 1958. – Т. 42. – Вп. 1:Питання журналістики. –С. 39 –46.
 35. Дорошенко І. І. Робітнича тема у публіцистиці Івана Франка кінця 70-х – початку 80-х років // Наукові записки Львівського державного університету. – 1958. – Т. 42. – Вип. 1: Питання журналістики. – С. 5-17.
 36. Древние цивилизации: от Египта до Китая. – М., 1997. – 1264 с.
 37. Дюби Жан. Европа в Средние века. – Смоленск, 1994.
 38. Ермошин Н., Сучков И. Республика Индия. Печать, радио, телевидение. – М., 1971.

39. Есин Б. И. Русская дореволюционная газета. – М., 1971.
40. Живейнов Н. И. Капиталистическая пресса США. – М., 1956.
41. Животко А. Історія української преси. – К.: Наша культура і наука, 1999. – 368 с.
42. Житецький Іг. "Киевская Старина" сорок років тому (Історичні нариси та спомини) // За сто літ. – К., 1928. – Кн. 3. – С. 125 – 146.
43. Житецький Іг. "Київська Старина" за часи Ф. Лебединцева (1882 – 1887) // Україна. – 1925. – № 6. – С. 113 – 120.
44. Житецький Іг. Перші кроки "Київської Старини" та М. І. Костомаров // Україна. – 1926. – № 4. – С. 97 – 120.
45. Журналистика західноєвропейських країн. – Л., 1990.
46. Замлинський В.О., Палієнко М.Г. Журнал "Киевская старина" під царською цензурою // Український історичний журнал. – 1993. – № 10. – С. 62 – 76.
47. Западов А. В. Русская журналистика XVIII века. – М., 1964.
48. Зелінський Ф. Ф. Історія античної культури. – СПб., 1995. – 380 с.
49. Зеров М. К. Українське письменство XIX ст. // Зеров М. К. Твори: У 2 т. – К., 1990. – Т. 2. – С. 4-245.
50. Золотуха Л. Н. Возникновение и развитие журналистики в эпоху становления капитализма. – М., 1987. – 58 с.
51. Иванов Г. Ф. Франклин. – М., 1972.
52. Иवानян Э. А. От Дж. Вашингтона до Дж.Буша. Белый дом и пресса. – М., 1993.
53. История зарубежной литературы. Средние века и Возрождение: Учеб. для филол. спец. вузов. – М., 1987. – 415с.
54. История мировой журналистики. – М.- Ростов-на-Дону, 2003. – 432 с.
55. История печати: Антология. – Т. 1, 2. – М.: Аспект-пресс, 2001.
56. История русской журналистики 18-19 вв. // Под ред. Л. П. Громовой. – СПб., 2003.
57. Иванов П. Ф. І. Франко в ж. "Громадський друг" // Слово про Великого Каменяра. – К., 1956. – Т. 2. – С. 115 –172.
58. Иванов П. Ф. Іван Франко в журналі "Друг" // Наукові записки Київського університету. –1957. – Т. XVI. – Вип. III: Збірник факультету журналістики. – №2. – С. 117-140.
59. Історія української критики та літературознавства: Хрестоматія: У 3 кн. / За ред. П. М.Федченка. – К.: Либідь, 1996. – Кн. 1. – 416с.
60. Історія української літературної критики: Методичні матеріали / упоряд. І. Л. Михайлин. – Х.: ХДУ. 1993. – 64 с.
61. Киселев Н. Неизвестные фрагменты древнейших памятников печати Германии и Голландии. – М., 1961.
62. Коренева М. М. Сочинения новоанглийских пуритан. Миссия и историческая реальность // История литературы США. – Т. 1. – М., 1997.
63. Корнилов Е. А. Журналистика на рубеже тысячелетий. – Ростов-на- Дону, 1998.
64. Короченский А. П. Этическое регулирование журналистской деятельности (зарубежный опыт). – Ростов-на-Дону, 1999.
65. Коцарев Н. К. Печать, радио и телевидение ОАР. – М, 1969.
66. Кревецький Ів. Перша газета на Україні – К.: Український науковий ін-т книгознавства, 1927. – 15 с.
67. Кревецький Ів. Початок преси на Україні. 1776 – 1850. – Львів: У друкарні НТШ, 1927.- 26 с.
68. Крупський І. Національно-патріотична журналістика України (друга половина XIX – перша чверть XX ст.). – Львів: Світ, 1995 – 184с.
69. Крупський І. Становлення української журналістики в Галичині (1848 – початок XX ст) // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики Львів.2000. – Вип. 7. – С. 3 –18.
70. Кузьма Орест. Як друкується книжка. – Станіслав–Коломия, 1921. – 61 с.
71. Культура средних веков.– К., 1995.– 208 с.
72. Лабутина Т. Л. У истоков современной демократии: Политическая мысль английского Просвещения (1689-1714). – М., 1994.
73. Лавандовский Л. Первый среди равных. – М., 1986.

74. Лазарев А. М., Полякова Н. А., Смирнов Б. В. Япония. Печать, радио, телевидение. – М., 1974.
75. Лещенко П. Перші спроби літературної критики (Огляд харківських журналів першої чверті ХІХ ст.: "Харьковский Демокрит", "Украинский вестник", "Украинский журнал") // Радянське літературознавство. – 1961. – № 6. – С. 108-115.
76. Лещенко П. З літературного життя Харкова на початку ХІХ ст. // Наук. записки Харківського держ. пед. ін-ту ім. Г. С. Сковороди. Філолог. Серія. –1958. –Т. 31. – С. 195-213.
77. Лучинский Ю. В. Очерки истории зарубежной журналистики. – Краснодар, 1996.
78. Любинский В. С. На заре книгопечатания. – Л., 1959. – 160 с.
79. Малаховский А. К. Очерки истории журналистики США второй половины ХІХ века: Журналистика «позолоченного века». – М., 1997.
80. Малеин А. И. Газеты у древних римлян. – СПб., 1893.
81. Манфред А. Три портрета (Руссо, Мирабо, Робеспьер). – М., 1978.
82. Мечковская Н. Б. Язык и религия. – М., 1998. – 352с.
83. Михайлин І. Історія української журналістики. – К. :Центр навчальної літератури, 2003. – 720с.
84. Михайлин І. Л. Методологічні пошуки в українській критиці та історії літератури ХІХ ст. //Літературознавство: Матеріали ІІІ конгресу Міжнародної асоціації українців (Харків. 26 - 29 серпня 1996 р.). – К., 1996. – С. 51 – 59.
85. Михайлов С. А. Журналистика Соединенных Штатов Америки. – СПб.: Изд-во Михайлова, 2004. – 448 с.
86. Мкртчян А. А. Возникновение английской печати. Журналистика в годы буржуазной революции и реакции ХУІІІ века // Журналистика. История и современность. Сб. науч. тр. – М., 1993. – С 20-29.
87. Мкртчян А. А. История журналистики США ХVІІІ-ХІХ вв.: Пособие по курсу. – М., 1995.
88. Москаленко А. З., Губерський Л. В. Масова комунікація. – К., 1997. – 217с.
89. Муравьев В. Джонатан Свифт. – М., 1968.
90. Немировский Е. Л. Изобретение Иоганна Гуттенберга. Из истории книгопечатания. Технические аспекты. – М., 2000. – 660 с.
91. Нечиталюк М.Ф. „Білі плями” у вивченні історії української дожовтневої журналістики: Деякі питання методології і критики наукових джерел // Українська журналістика і національне відродження: Зб. наук. праць. – К., 1992. – С. 31-38.
92. Нечиталюк М.Ф. Турботи істориків журналістики // Журналістика та перебудова. Вісник Львівського університету. Серія журналістики. Вип. 16. – Львів, 1990. – С. 14-18.
93. Новомбергський Н. Освобождение печати во Франции, Германии, Англии и России. – СПб, 1906.
94. Огієнко І. Історія українського друкарства. – К., 2007. – 536 с.
95. Осипова Э. Ф. Революционная публицистика. Ораторское искусство // История литературы США. – Т. 1. – М., 1997.
96. Печать Парижской Коммуны 1871 года. – Л., 1974.
97. Писарев Д. И. Очерки по истории печати во Франции. // Писарев Д. И. Полн. собр. соч.: В 6 т. – СПб., 1894. – Т. 2.
98. Поньон Эдмонд. Повседневная жизнь Европы в 1000 году. – М., 1999
99. Попов П. Друкарство: його початок і поширення в Європі. – К., 1925. – 72 с.
100. Попов Ю. В. Газета «Революсьон де Пари» Элизе Лустало. // Вестник МГУ. Сер. Журналистика. – 1976. – № 5. – С.71-81.
101. Попов Ю. В. Печать Франции периода Консульства и Империи. – М., 1984.
102. Попов Ю. В. Публицистика Великой французской революции. Камиль Демулен – журналист: Учеб.-метод. пособие. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1988. – 56 с.
103. Попов Ю. В. Публицисты Великой французской революции. – М., 1989.
104. Попов Ю. В. Теофраст Рендо – основатель французской журналистики // Вестник МГУ. Сер. Журналистика. – 1978. – № 4. – С. 37-52.

105. Рак В. Д. Сатирико-нравоучительные журналы Аддисона и Стиля и литературная полемика их времени. – М., 1964.
 106. Розум О. Таємниці друкарства. Поліграфія: минуле, сучасне, майбутнє. – К., 1980. – 143 с.
 107. Романюк М. Українське пресознавство на порозі ХХІ століття. – Львів, 2000. – 110 с.
 108. Самарин Р. М. Творчество Джона Мильтона. – М., 1964
 109. Сбруев В. В. Возникновение и развитие прогрессивной печати в Южной Америке (Аргентина, Уругвай, Чили). – М., 1989.
 110. Сергеев Г. И. От дигао к «Женьминь жибао»: путь в 1200 лет.– М., 1987.– 224 с.
 111. Слободяник А. Віддарунок людству Йогана Гутенберга. // Друкарство. – 2000. – №3.
 112. Смирнов А. А. Возрождение во Франции// История зарубежной литературы. Средние века и Возрождение. – М., 1987. – С.246-278.
 113. Сніцарчук Л. Українські сатирично-гумористичні часописи Галичини (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.) // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. – Львів, 1998. – Вп.5. – С. 161 – 174.
 114. Станько А. И. История мировой журналистики. – М., 2003.
 115. Станько А. И. Становление теоретических знаний о периодической печати в России (XVIII в. - 60-е годы XIX в.). – Ростов-на-Дону, 1986
 116. Тимошик М. Історія видавничої справи. – К., 2003. – 496 с.
 117. Трубицина И. В. Английская журналистика XVII века – от рукописных листков к печатной газете. // Вестник МГУ. Сер. 10. Журналистика. – 1978. – № 2. – С.83-92.
 118. Трубицина И. В. Памфлетная публицистика английской буржуазной революции XVII века (проблемы, доктрины, авторы) // Вестник МГУ. Сер. 10. Журналистика. – 1978. – № 4. – С.53-69.
 119. Ученова В. В. Исторические истоки современной публицистики.– М., 1972.– 150 с.
 120. Ученова В. В. У истоков публицистики. – М., 1989.
 121. Ученова В. В. У истоков публицистики.– М., 1989.– 214 с.
 122. Федченко П. М. Преса та її попередники. – К., 1969.
 123. Фихтеус Эрик. Десять заповедей журналистики.– Стокгольм , 1999. – 155 с.
 124. Фурсенко А. А. Американская буржуазная революция XVIII века. – М.-Л., 1960.
 125. Шаповал Ю. "Діло" (1880 – 1939 рр.): Поступ української суспільної думки. – Львів, 1999. – 384 с.
 126. Эйнсли Р. Пресса в Африке. – М., 1971.
 127. Юефу. Из древних китайских песен.– М.–Л., 1959.
 128. Юнг К. Г. Различие Восточного и Западного мышления // Философские науки.– 1988. – № 10.
 129. Якимович Т. К. Сатирическая пресса французской республиканской де-мократии 1830-1835 годов. – К., 1961.
 130. Якимович Т. К. Французский реалистический очерк 1830-1848. – М., 1963.
- Допоміжна**
131. Баб'як П. Г. "Громадський друг". "Дзвін". "Молот". 1878: Систематичнийпоказчик змісту. -Львів: ЛДНБ АН УРСР ім. В. Стефаника, 1978. – 21 с.
 132. Баб'як П. Г. "Житє і слово", журнал. Львів. 1894 –1897: Систематичний показчик змісту. – Львів: ЛДНБ АН УРСР ім. В. Стефаннка, 1968. – 83 с.
 133. Баб'як П. Г. "Народ". 1890 – 1895: Систематичний показчик змісту. – Львів: ЛДНБ УРСР ім. В. Стефаника, 1970. – 139 с.
 134. Баб'як П. Г. "Світ". 1881 – 1882: Систематичний показчик змісту. – Львів: ЛДНБ АН УРСР ім. В. Стефаника. 1970. – 29 с.
 135. Баб'як П. Г.. Хома В. І. "Хлібороб". 1891 – 1895. Систематичний показчик змісту. – Львів: ЛДНБ АН УРСР ім. В. Стефаника. 1971. – 55 с.
 136. Бережной А. Ф. История отечественной журналистики (конец XIX - начало XX вв.). Материалы и документы. – СПб, 1997.
 137. Бойко І. З. Українські літературні альманахи і збірники ХІХ – початку ХХст.: Бібліографічний показчик. – К.: Наукова думка. 1967. – 371 с.

138. Від кременя до кремнію. Історія засобів масової інформації. – Львів, 1987.
139. Вороненков Г. Ф. Путь, длиною в пять столетий: от рукописного листка до информационного общества. – М., 1999.
140. Грабельников А. А. Массовые информационные процессы: от первобытного до современного гражданского общества //Журналистика. История и современность.– М., 1993. – С. 6-19.
141. Грінченко Б. Про книги: як їх вигадано друкувати. – К., 1908. – 48 с.
142. Древние цивилизации: от Египта до Китая. – М., 1997. – 1264 с.
143. Ермошин Н., Сучков И. Республика Индия. Печать, радио, телевидение. – М., 1971.
144. Желтяков А.Д. Печать в общественно-политической и культурной жизни Турции. – М., 1972.
145. Живейнов Н. И. Капиталистическая пресса США. – М., 1956.
146. Журналистика западноевропейских стран. – Л., 1990.
147. Западов А. В. Русская журналистика XVIII века. – М., 1964.
148. Золотуха Л. Н. Возникновение и развитие журналистики в эпоху становления капитализма. – М., 1987.– 58с.
149. Ибрагимов А. Х. Печать Турции. – М., 1965.
150. Иванян Э. А. От Дж. Вашингтона до Дж.Буша. Белый дом и пресса. – М., 1993.
151. Ігнатієнко В. Бібліографія української преси. 1816 – 1916 / Укр. н.-д. ін-т книгознавства: Праці бібліогр. секції. Х.: К.: ДВУ, 1930. – 286 с.
152. Кардини Ф. Истоки средневекового рыцарства. – М., 1987. – 360 с.
153. Киселева Л. И. О чем рассказывают рукописи (рукописные книги в Западной Европе). – Л., 1978.
154. Кнабе Г. С. Двуединство культуры // Г. С. Кнабе. Материалы к лекциям по общей теории культуры и культуре античного Рима. – М., 1994.– С. 17-25.
155. Корнилова Е. Н. Риторика – искусство убеждать. Уч. пособие.– М., 1998. – 208 с.
156. Коцарев Н. К. Печать, радио и телевидение ОАР. – М, 1969.
157. Лазарев А. М., Полякова Н. А., Смирнов Б. В. Япония. Печать, радио, телевидение. – М., 1974
158. Махонина С. Я. Русская дореволюционная печать. 1905-1914 гг. – М., 1991.
159. Мкртчян А. А. История журналистики США XVIII-XIX вв.: Пособие по курсу. – М., 1995.
160. Осипова Э. Ф. Революционная публицистика. Ораторское искусство // История литературы США. – Т. 1. – М., 1997.
161. Павловский П. Ф., Щепотьев В. А., -Явойский А. А., Чигринов В. Д. "Киевская старина". Журнал. Систематический указатель (1882 – 1906 г.). – Полтава: Тип. Г. П. Маркевича. 1911. – 219 с.
162. Полек В. Т., Баб'як П. Г. Михайло Павлик. Бібліографічний покажчик. –Львів: ЛДНБ ім. В. Стефаника. 1986. – 208 с.
163. Саламон Л. Всеобщая история прессы. – СПб., 1909.
164. Станько А. И. Становление теоретических знаний о периодической печати в России (XVII в. – 60-е годы XIX в.). – Ростов-на-Дону., 1986.